

Osmanlı Mirası Araştırmaları Dergisi

Journal of Ottoman Legacy Studies

ISSN 2148-5704

www.osmanlimirasi.net

osmanlimirasi@gmail.com

Cilt 9, Sayı 24, Temmuz 2022 / Volume 9, Issue 24, July 2022

HZ. FATİMA'NIN ÖLÜMÜNE DAİR YAZILAN HALK TİPİ BİR MESNEVİNİN HALK BİLİMİ AÇISINDAN İNCELENMESİ *Analysis of A Public Type Masnavi Written on the Death of Fatimah Al-Zahra in Terms of Folklore*

Makale Türü/ Article Types : Araştırma Makalesi/Research Article
Geliş Tarihi/Received Date : 02.06.2022
Kabul Tarihi/Accepted Date : 01.07.2022
Sayfa/Pages : 251-62
DOI Numarası/DOI Number : <http://dx.doi.org/10.17822/omad.2022.213>

Berna AYZAZ

(Dr. Öğr. Üyesi), Bandırma Onyedli Eylül Üniversitesi, Balıkesir / Türkiye, e-mail:
bayaz@bandirma.edu.tr, ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-5712-1159>

Atıf/Citation

Ayaz, Berna, "Hz. Fatıma'nın Ölümüne Dair Yazılan Halk Tipi Bir Mesnevinin Halk Bilimi Açısından İncelenmesi", *Osmanlı Mirası Araştırmaları Dergisi*, 9/24, 2022, s. 251-62.

Osmanlı Mirası Araştırmaları Dergisi (OMAD), Cilt 9, Sayı 24, Temmuz 2022.

Journal of Ottoman Legacy Studies (JOLS), Volume 9, Issue 24, July 2022.

ISSN: 2148-5704

HZ. FATİMA'NIN ÖLÜMÜNE DAİR YAZILAN HALK TİPİ BİR MESNEVİNİN HALK BİLİMİ AÇISINDAN İNCELENMESİ

*Analysis of A Public Type Masnavi Written on the Death of Fatimah Al-Zahra in Terms of
Folklore*

Berna AYZ

Öz: Hz. Fatıma kültleşmiş bir şahıs olarak Sünni, Şii ve Alevi inancında önemli bir yere sahiptir. Onun hakkında İslam tarihindeki yerine ek olarak klasik edebiyatta ve halk edebiyatında da pek çok anlatı bulunmaktadır. Hz. Fatıma Türk-İslam sentezinde idealize edilen bir kadın tipi olarak karşımıza çıkmakta ve edebiyatımızda doğumu, evliliği, ölümü, babası Hz. Muhammed ile olan ilişkisi ayrıntılı bir şekilde anlatılmaktadır. Hz. Fatıma'nın gerek klasik edebiyatta gerekse halk edebiyatında bu kadar yer bulmasının nedeni onun örnek bir İslam kadını olmasından kaynaklanmaktadır. İnceleme konumuz olan metin, Süleymaniye Kütüphanesi Nuri Arlasez 260/3 numarada kayıtlı olan bir mecmuanın içerisinde yer alan 'Kıssa-i Fâtımâ' mesnevi nazım şekli ile yazılmış anonim bir eserdir. "Hazâ Dasitân-ı Fâtımatü'z-zehrâ Radyallahu Anhâ" başlığını taşıyan eser, aruzun "fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün" aruz kalıbıyla yazılmış, 128 beyitten müretteptir. Eser, geleneksel mesnevi tertibine uymamakta ve başında hamdele, salvele, sonunda hatime bölümü bulunmamaktadır. Hz. Muhammed'in ölümünün ardından büyük bir acı yaşayan Hz. Fatıma'nın ölümü eserin temel konusunu oluşturmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Halk bilimi, ölüm, mesnevi, dasitan-ı Fatıma, Hz. Fatıma

Abstract: Fatimah Al-Zahra had an important place in the Sunni, Shiite and Alawi beliefs as a cult person. In addition to her position in the history of Islam, there are many narrations about her in the classic literature and the folk literature. Fatimah Al-Zahra appears a type of woman idealized in the Turkish-Islamic synthesis and, almost all the details about her birth, marriage, death and relationship with her father Prophet Muhammad were told in our literature. The reason why Fatimah Al-Zahra took so much place in both the classic literature and the folk literature was because she was an exemplary Islamic woman. The text that we analyzed was an anonymous literary work written in the form of a masnavi "Kıssa-i Fâtımâ" inside a periodical recorded under no. Nuri Arlasez 260/3 in the Süleymaniye Library. This literary work named "Hazâ Dasitân-ı Fâtımatü'z-zehrâ Radyallahu Anhâ" consisted of 128 couplets written with the prosody of "fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün". This literary work is not in compliance with the classic masnavi arrangement and, there is no hamdele, salvele at the beginning and, no hatime at the end. The literary work focused on the death of Fatimah Al-Zahra who greatly suffered after the death of Prophet Muhammad.

Key Words: Folklore, death, masnavi, dasitan-i Fatıma, Fatimah Al-Zahra

Giriş

Hz. Fatıma İslam tarihinde güzel ahlakı, kişiliği ile örnek bir kadın olmakla birlikte İslam peygamberinin kızı, Hz. Muhammed'in soyunu devam ettiren Hz. Hasan ve Hz. Hüseyin'in annesi ve Hz. Ali'nin de eşidir. Bir anne, bir eş ve bir evlat olarak örnek bir kişiliktir. İslam tarihi açısından kendisinden nakledilen on sekiz hadis bulunmaktadır ki bunlar *Kütüb-i Sitte*'de yer almaktadır.¹

Hz. Fatıma ile ilgili anlatılarda, hayatı mitolojik bir şekilde anlatılmaktadır. Hz. Fatıma, Sünni, Alevi ve Şii kaynaklarında yer alan bir kişi ve karakterdir. Sünni kaynaklar açısından onun önemi ve yeri Hz. Muhammed'in kızı olmasıyla öne çıkarken, Şii ve Alevi kaynaklarda

¹ Mehmet Kandemir, "Fatıma", *DİA* 12 (1995): 219-23.

Hz. Ali'nin eşi ve Hz. Hasan ile Hüseyin'in annesi olmasıyla öne çıkmaktadır. Her iki taraf için de Hz. Fatıma dünyadaki dört seçkin kadından birisidir. Doğumundan itibaren olağanüstülüklerle dolu olarak anlatılan hayatı, onun seçilmiş, Allah'ın sevgisi kazanmış olduğunun da göstergesidir. Hz. Fatıma'nın doğumu Hz. Muhammed'in miraç hadisesi ile ilişkilendirilmektedir.

Hz. Fatıma doğmadan önce Hz. Muhammed Ebtah isimli bir yerde otururken Cebrail ona Allah'ın selamını iletir ve kırk gün boyunca Hz. Hatice'den uzak durmasını, ibadetle meşgul olmasını bildirir. Kırk gün sonra Cebrail cennetten bir yemek getirir. Hz. Muhammed, bu yemeklerle iftarını yapar ve Cebrail ona Hz. Hatice'nin yanına gitmesini Allah'ın kendisinin sulbünden tertemiz evlatlar yaratacağını söyler.² Benzer bir rivayet Hz. Muhammed'in Miraç'a çıkma hadisesiyle de ilişkilendirilmektedir. Hz. Muhammed Miraç'a çıkacağı zaman kırk gün boyunca yemek yemez. Kırkinci gün Miraç'a çıkıldığında kendisine verilen elmayı Hz. Hatice ile birlikte yer. Hz. Fatıma bu elmadan sonra dünyaya gelir.³

Zahide Ay, bu anlatıların Kerbela olayından sonra oluşmaya başlamış olabileceğini söylemektedir. Ona göre Kerbela olayından önce olağanüstü özelliklere sahip bir Fatıma yoktur. İlk Şii imam olan Hz. Ali ve oğullarına gösterilen hürmet neticesinde Hz. Fatıma'nın da statüsünde olumlu yönde değişimler olmuş ve hayatıyla ilgili olağanüstü anlatılar oluşmuştur.⁴

Bu anlatılar göstermektedir ki Hz. Fatıma sıradan bir kadın değildir. Doğumu olağanüstü bir doğumdur. Kadınlar için bir prototip, idealize edilmiş bir tiptir. Pençe-i âl-i abâ ya da ehl-i beytten birisidir.

Bu anlatı yazılı kaynaklarda Seyyid Alizade Hasan b. Müslim tarafından istinsah edilen Hızırname'de⁵ ve Ummü'l-Kitab'ta da evrenin yaratılışı gökkuşağı görünümündeki beş renkli kadim nura, yani ehl-i beyt olarak bilinen Muhammed, Ali, Fatıma, Hasan ve Hüseyin'e bağlanmaktadır.⁶

Anlatılarda Hz. Fatıma'nın varlığı dünyanın yaratılışıyla eş tutulmaktadır. Onun dünyaya getirilişinin bir amacı vardır. Hz. Fatıma'nın doğumuyla ilgili anlatılara bakıldığında olağanüstü hatta mitolojik karakterli bir kurgu görülmektedir ancak Türkçe yazma eserlere bakıldığında Hz. Fatıma'nın doğumuna yer verilmemesi Hz. Muhammed'in ölümünden sonraki kısa hayatının konu edilmesi dikkat çekicidir.

Hz. Fatıma'nın vefatıyla ilgili anlatılar onun gerçek ölüm tarihiyle uygunluk göstermektedir. Hatta Hz. Muhammed, ölümünden önce Hz. Fatıma'ya Kur'an-ı Kerim'i Cebrail ile her yıl bir kez birbirlerine okuduklarını, bu yıl Cebrail'in iki defa geldiğini, bunun ise vefatının yaklaştığına işaret olduğunu söyler. Hz. Fatıma çok üzülür, bunun üzerine Hz. Muhammed'in, ailesinden ilk önce onun kendisine kavuşacağını, ayrıca onun tüm mümin kadınların hanımefendisi olduğunu söyler.⁷

Çalışmamıza konu olan metinde de Hz. Fatıma'nın babasının ölümünden sonra duyduğu üzüntü ve ona kavuşma arzusu neticesinde gerçekleşen vefatı anlatılmaktadır. Eser halk arasında okunmak, anlatılmak için yazılmıştır. Nursel Uyaniker, "genel olarak "Dâsitân-ı Fâtımâ", "Vefât-ı Fâtımâ" ve "Hikâyet-i Fâtımâ" olarak adlandırılan ve İslâm tarihinde önemli bir şahsiyet olan Hz. Fatıma'nın vefatını konu alan bu eserlerin özellikle yazmaların içinde bir

² Ayetullah İbrahim Emîni, *Örnek İslam Kadını Hz. Fatıma*, (Kum: Ensariyan Yay., 2003), 36-7.

³ Nursel Uyaniker, "Hanımlara Mahsus Gazete'de Yayınlanan Hz. Fatıma Konulu Risale ile Türkçe Yazmalarda Ele Alınan Ahvâl-i Fâtımâ'ların Edebi Üslup Bakımından Karşılaştırması" *Alevilik Araştırmaları Dergisi* Kış 16 (2018): 241.

⁴ Zehra Ay, "Şii Teolojisi Tesirindeki Orta Asya ve Anadolu Sözlü Geleneklerinde Hz. Fatıma", *Ötekilerin Peşinde: Ahmet Yaşar Ocak'a Armağan* içinde (İstanbul: Timaş Yay., 2015), 292.

⁵ Seyyid Alizade Hasan b. Müslim. *Hızırname Alevi Bektaşî Adab ve Erkânı (Buyruk)*. (TDV Yay., 2005), 636.

⁶ İsmail Kaygusuz, *Bir Proto-Alevi Kaynağı Ummü'l-Kitab*. (Demos Yay., 2009), 105.

⁷ Kandemir, "Fatıma", 220.

bölüm olarak yer aldığını belirtmekte ve kütüphanelerin kataloglarında bu adlarla işlenmiş on altı nüsha tespit edildiğini ifade etmektedir.⁸ Uyaniker'in dışında başka nüshalar üzerinde çalışan araştırmacılar da vardır. Muhammet Kuzubaş, Millî Kütüphane Yazmalar bölümünde 8624 kayıt numarasıyla yer alan nüsha üzerinde çalışmıştır.⁹ Şaban Doğan Hz. Fatıma destanının Bosna-Hersek, Oxford, Vatikan, Mısır, Konya kütüphanelerinde 14 nüshasını tespit etmiştir. Mehmet Mahfuz Söylemez de Dâstân-ı İbrâhîm Edhem, Dâstân-ı Fâtıma, Dâstân-ı Hâtun başlıklı bir çalışma yapmıştır.¹⁰ Perihan Ölker de Konya Koyunoğlu Şehir ve Müze Kütüphanesi yazmaları arasında 5905 ve 5906 arşiv numarasıyla kayıtlı olan nüshalar üzerine "Hz. Fatımâ" başlıklı bir makale kaleme almıştır.¹¹

Bizim incelememize konu olan metin bahsi geçen nüshalardan farklı, yeni bir nüshadır. Süleymaniye Kütüphanesi Nuri Arlasez 260/3 numarada kayıtlı olan bir mecmuanın içerisinde yer alan "Kıssa-i Fâtımâ" mesnevi nazım şekli ile yazılmış anonim bir eserdir. "Hazâ Dasitân-ı Fâtımatü'z-zehrâ Radiyallahu Anhâ" başlığını taşıyan eser, "fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün" aruz kalıbıyla yazılmış 128 beyitten müretteptir.

1. Hikâyenin Özeti

"Ol ceybün 'izzetin fikir idelüm
Kalbimüz pür-nûr idüp zikr idelüm
İşit imdi Fâtıma âhvâlini
Kim resûlden sonra noldı hâlini"

mısralarıyla başlayan eser, anlatılmak için yazıldığı izlenimini vermektedir. Hz. Muhammed'in ölümünden sonra gece gündüz sürekli yas tutup ağlayan Hz. Fatıma için bir gün ashap bir araya toplanır ve Hz. Ali'ye Hz. Fatıma'nın ağlamamasını, ağlamakla ya da can vermekle geri geleceğini bilseler hepsinin bunu yapacağını ve Hz. Fatıma'nın sabretmesi gerektiğini söylerler. Hz. Ali bu söylenenleri Hz. Fatıma'ya iletir ve o da kendisinden rahatça ağlayabileceği bir ev yapmasını ister. Altı ay boyunca her gün o eve gider ve ağlayarak babasına olan özlemini ifade eder. Altı ay sonra Hz. Muhammed "vadenin yettiğini ve ebediyete kadar beraber olacaklarını" söyler. Hz. Fatıma bu duruma sevinerek evine gelir. Oğulları Hasan ve Hüseyin'le vedalaşır. Hz. Ali'ye de durumu anlatır ve çocuklarını ona emanet eder. Akşam ile yatsı arası bir zamanda vefat eder. O vefat ettiğinde evin içine nur dolar. Hz. Meryem, Hz. Hatice, Hz. Hacer ve Hz. Sare'nin ruhları gelip ağlaşırlar. Hz. Ali; Hz. Hasan ve Hz. Hüseyin'i çağırır ve anneleriyle vedalaşmalarını ister. Oğulları da Hz. Fatıma'nın üstüne kapanıp ağlaşırlar. Allah bu sırada Hz. Ali'ye onları üstünden kaldırmamasını söyler. Misk ve amber kokularıyla Hz. Fatıma'nın naaşı yıkanır ve kefenlenir. Hz. Ebu Bekir ve Hz. Ali cenaze namazını kıldırırlar. Hz. Muhammed'in yanına defnetmeye götürürler. Hz. Fatıma'yı babasının kabrinin yanına getirdikleri zaman Hz. Muhammed mübarek elini kabirden uzatıp Hz. Fatıma'yı alır. Eserin sonuna, Hz. Fatıma'nın Hz. Muhammed'e kavuşmasını anlatan "Fâtımandur bu gelen" redifli bir gazel eklenmiştir. Son bölümde Hz. Fâtıma defnedilir. Hikâye dua ile sona erer.

"Arturur cân u gönülden safâ
Hem yaraşur dilde zikr-i Mustafâ
Durman imdi varken sizde hayât
Es-salavatu çağırın kable'l-memât"

⁸ Nursel Uyaniker, "Türk Folklorunda Manzum Vefât-ı Fâtıma'lar", Yayınlanmamış Bildiri. (*Sanat ve Edebiyatta Kadın Sempozyumu*, 2014), 3.

⁹ Muhammet Kuzubaş, "Manzum Bir Destan Kitabı (Destân-ı Veysel Karâni, Vefât-ı Hz. Fâtıma, Vefât-ı Hz. İbrâhîm, Hikâyet-i Gügercin, Hikâyet-i Geyik)". *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi* 1-2 (2008): 304-40.

¹⁰ Mehmet Mahfuz Söylemez, *Dâstân-ı İbrâhîm Edhem, Dâstân-ı Fâtıma, Dâstân-ı Hâtun* (Ankara: TDV Yay., 2011).

¹¹ Perihan Ölker, "Hz. Fatıma Destanı". *Selçuk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, 2016, S. 36, 351-66.

2. Dil Özellikleri

Çalışmaya konu olan metin, dil açısından Eski Anadolu Türkçesi dönemi özellikleri göstermektedir. Bilindiği üzere Eski Anadolu Türkçesi döneminde ortaya konan eserlerde kalınlık incelik uyumu güçlü, düzlük yuvarlaklık uyumu zayıftır. Bazı eklerin ünlüsü sürekli yuvarlak iken (kalbimüz, dileğüm), bazı eklerin ünlüsü sürekli dardır (noldı, öpdı). Tonluluk-tonsuzluk uyumu yoktur. k->h- sızıcılaşması, b->v- değişimi, t->d- tonlulaşması gibi ses değişimleri yaygındır. Yine bu dönem eserlerinde sıkça karşılaşılan -up / -üp/, -uban / -üben zarf fiil eki (ağlayup, eyleyüben, oluben, tutuben, bakuben, çeküben), -ısar / -iser gelecek zaman eki (yuyısar, tarayısar, sürmeleyiser), -gıl / -gil eki (vargıl, virgil, tutgıl, akıtmagıl, bakıtmagıl, kılıyorgıl), -alum / -elüm çokluk 1.şahıs eki (idelüm, koyalum, ağlalyalum), -suz / -süz çokluk 2. şahıs eki (gelesüz, bilesüz), kendü ve öz kelimelerinin birleşmesiyle oluşan kendöz / kendüz kelimesi (kendözini) incelenen metinde karşılaşılan Eski Anadolu Türkçesi unsurlarından bazılarıdır.

Sonuç

Hz. Fatıma, İslam tarihindeki yeri açısından Hz. Muhammed'in kızı, Hz. Ali'nin eşi, Hz. Hasan ve Hz. Hüseyin'in anneleri olmakla birlikte halk arasındaki anlatılarda ve Türkçe yazma eserlerde idealize edilmiş bir tip olarak karşımıza çıkmaktadır. Hz. Fatıma'nın kült bir şahsiyet olarak doğumuna dair mevlitler kaleme alındığı gibi ölümüne dair vefat hikâyeleri de Türk edebiyatında işlenmiş dinî konular arasındadır. Bu tarz dinî eserlerin çok kez ele alınmasının en önemli sebeplerinden birisi halkın teveccühü yani ilgisidir. Bu eserler, halk meclislerinde yüksek sesle okunmuş ve anlatılmışlardır. Metinlerde ele alınan Hz. Fatıma'nın, babası Hz. Muhammed'den sonraki altı aylık kısa ömrü ve ölümünde yaşanan bazı olağanüstülükler, Hz. Fatıma'nın aynı zamanda İslam dini açısından önemini de vurgulamaktadır. O, İslam'da olması istenen kadın tipinin ete kemiğe bürünmüş hâlidir. Sahip olduğu statü ve rol eş ve anne olmanın çok ötesindedir. Hz. Fatıma'nın hayatı ibret vericidir. Onun doğumu yaşadığı toplum yapısı açısından devrim niteliğindedir. Anlatılarda ise olağanüstü bir doğuma sahiptir. Hz. Peygamber onunla ilgili hadisler buyurmuştur. Ona her zaman derin bir muhabbet beslemiştir. Hz. Fatıma Sünni, Şii ve Alevi topluluklarında her zaman derin bir saygı ve sevgi ile anılmaktadır. Halk arasında tarihi ve dinî kişiliğinden ayrı olarak efsanevi ve kült hâline gelmiş bir kişidir. Onun vefatının anlatıldığı bu mesneviler Hz. Muhammed'e olan sevgisinin ve Hz. Muhammed'in de ona verdiği değerlerin bir göstergesidir. Hz. Fatıma'nın vasiyeti gereği kefenlenmesi ile Müslümanlar arasında naaşın kefenlenmesinin gelenek hâlini aldığı değerlendirilebilir. Hz. Fatıma ile ilgili yazma eserlerde pek çok metnin ve nüshanın bulunacağı muhakkaktır.

Metin

Hazâ Dasitân-ı Fâtımatü'z-Zehrâ Radıyallahu Anhâ [24b]

- 1 Ol ceybün 'izzetin fikir idelüm
Kalbimüz pür-nûr idüp zikr idelüm
İşit imdi Fâtıma âhvâlini
Kim Resûlden sonra n'oldı hâlini
Gice gündüz ağlamaya başladı
Kâinâtı dağlamaya başladı
Yemez içmez uyumazdı bir zamân
Şöyle kim hayrân kalmışdı ol hemân
- 5 Dirdi vâ hasretâ vâ fûrkatâ
Nideyim cânım baba vâ veylenâ

- Kandesin ey şems-i tâbân kandesin
Rûhları gül zülfi reyhân kandesin
- Hasretinden kana boyandı ciger
Oda yandı ins ü cân kandesin
- Böyle diyüp ağlar idi ol nigâr
Âh idüp ağlar idi zâr u zâr
- Bir gün ashâb bir yire cem' oldılar
Yâ 'Âlî dinle sözümüz didiler
- 10 Zî-kerem eyle ana ol gül'izâr
Gice gündüz ağlamasun zâr u zâr
- Ağlamakla ele gireydi Resûl
Yâhûd cân virmekile ol pür ûsûl
- Ağlayup hep virüridik cânımız [25a]
Tek ele gireydi ol sultânımız
- Lîk hükm-i Hudâdır n'idelüm
Ol Hakkun emrine râzı olup sabredelüm
- Geldi didi bu sözi ol dem 'Alî
Fâtıma ağladı didi yâ velî
- 15 Yerin altında yatan şâh-ı resûl
Niçün ağlayup olmayım melûl
- Âh eydüp ol bir kere düşdi yere
Yokdı 'aklı ki kendini dere
- Nîce vaktten sonra ol hayrû'l- Betûl
Kalkdı yerinden gâyet olup melûl
- Fâtıma didi ki işit yâ 'Alî
Kabrine vargıl Resûlün yâ velî
- Anda dahı bana bir ev yapuvir
İçine dahı anun gül saçuvir
- 20 Adın anun beytü'l-ahzan koyalum
Anda varup kanlı yaş ağlayalum
- Sözünü kıldı kabûl ol dem 'Alî
Varup bir ev yaptı anda ol velî
- Her sabah varırdı anda ol nigâr
Nevha idüp ağlar idi zâr u zâr
- Tâ ana dek kim dimişdi ol Resûl
Altı aydan sonra ey hayrû'l-usûl
- Emr-i Hakdur sen bana gelsen gerek
Sen benimle tâ ebed olsan gerek
- 25 Çünkü va'de yetdi bir gün ol nigâr
Kabrine vardı Resûlün kıldı zâr
- İştîyâkım geçdi hadden didi ol
Yakdı cânım hecrün odı yâ Resûl

- Ey dirigâ zârı nice gizleyem [25b]
Vaktimi ben nice dek gözleyem
- Fürkatün bahrına girip düşmüşem
Hasretün nârına düşüp pişmişem
- Zahmet-i mihnetlerim çokdur benim
Gizlemege tâkatim yokdur benim
- 30 Cerâhat oldı yüregüm tâş-ile
Gözlerimün nûrı gitdi yâş-ile
- Fürkat âğusun tolu tolu kadeh
Nûş kıldum nice olam ben ferâh
- Çün habibim menzilin oldı turâb
Bu cihân olsun harâb ender harâb
- Katı efgân eyleyüben dökdi yaş
Arayup su bulayıldı tâğ u tâş
- Titredi kabr-i habîb-i Kırdigâr
Düşdi kabrin üstüne ol dem nigâr
- 35 Kabr içinde Mustafâ vü Müctebâ
Didi kim ey nûr-ı 'aynı merhabâ
- Katı müştâkım ciğer köşem sana
Va'de yetdi gelirsin sen bana
- Şâd oluben turdı yerinden revân
Vardı ol dem içre eve hemân
- Başladı kendözini kavşurmağa
Hem evin için tışın devşürmeğe
- Gördiler anı Hüseyin ile Hasan
Didiler ey ana n'oldun bugün sen
- 40 Böyle te'cil maslahat nedür size
Lutfunuzdan bir haber virdük bize
- Bu sözi çünki bunlardan dinledi
Derdile âh eyleyüben inledi
- Gelün oğullar didi tutuben [26a]
Yanına geldi Hüseyin-ile Hasan
- Birin aldı bir dizine ol ana
Bir dizine birin aldı hem yana
- Öpdi gözlerin sürdi yüzünü
Yüzine sürdi evlâdın yüzünü
- 45 Yüzlerine bakuben çok ağladı
Yüreğin taşdan değilse ağladı
- Didi kim cânım oğullar nideyim
Kangı derdimi size şerh ideyim
- Va'de yetdi bilinüz bugün hemân
Dedenüz gel didi giderem hemân

- Uş ecel irdi bana vâ hasretâ
Sizden ayrılısam gerek vâ firkatâ
- Ey 'aceb kuzularım başınızı
Kim yuyısar ya kim ohşar sizi
- 50 Saçınızı kim tarayısar sizün
Gözleriniz kim sürmeleyiser sizün
'Ömrümün son günidür bugün benüm
Size kurbân olsun cânım benüm
Yuyayım sizün başlarınızı
Hem tarayayım güzel saçlarınızı
Âh idüb turdı yerinden ağlayu
Fürkat odına yüreğin tağlayu
Başların yudı taradı saçların
Gözlerinden dökdi kanlı yaşların
- 55 Taşradan ol dem gelüp girdi 'Alî
Ol nigârı gördi ağlar ol velî
Didi kim yâ Fâtıma n'oldı sana
Kim evvelki gibi bakmazsın bana
Bana niçün söylemezsın ey helâl [26b]
Eydiver bana nedür işbû melâl
Di bana hâlini soram sana
Niçün ağlarsın haber virgil bana
Dir 'Alî yâ Fâtıma dinle beni
Bâkî tutsun Hak cihânda seni
- 60 Va'de itmişdi ol babam bana
Oldı va'de bugün diyem sana
Sen esen kal ben yollandım giderem
Sana Hasan'la Hüseyin'i ısmarlaram
Bu iki körpe kuzuları ey cân
Hoşça tutgıl dileğüm budur hemân
Gözi yaşın anların akıtmagıl
Boynun eğüp yollara bakıtmagıl
İşbû sözleri işitdi çün 'Alî
Âh idüp ağladı anda ol velî
- 65 Geçdi ol gün ahşâm oldı nigâr
Didi kim ey Hâlık-ı Perverdigâr
Sana sığındum elimi hâlimi
Virnek âsân kılıyorgıl cânımı
Böyle diyüp ol hemân âh eyledi
Rûhumı teslîm-i Allâh eyledi
Ahşâm-ile yats'arasında vefât
Eyledi ol binti sırr-ı kâi'nât

- Kokdı ol dem misk-i 'anberle gül-âb
Titredi üstüne anun âfitâb
- 70 Nûrı ol güller gibi yatmış idi
İçi tışı nûr anun bitmiş idi
Zâhir oldu ol evin içinde nûr
Toldı anun içi ervâh-ile hûr
Hâzır oldu enbiyâ ervâhı hem [27a]
Zî mübârek sa'at zî kutlu kadem
Hem Hadîce rûh-ı Hak ervâh-ile
Rûh-ı Meryem İsa rûhu bile
Sâriye Hacer rûhu zâhir oldılar
Ol nigârın üstüne ağlaşdılar
- 75 Üstüne vardı 'Alî eyledi yâs
Kanlı yâş dökdü gözünden tâs tâs
Didi cânım oğullarım gelinüz
Ananuz gitmiş cihândan bilinüz
Geldi yanına Hüseyin-ile Hasan
Gördiler gitmiş cihândan ol hasen
Ol ikisi âh idüp ağlaşdılar
Hasret ile kanlu yaşlar saçdılar
Didiler bu işdurur 'âyet 'acîb
Hem bizim kalmamuzı şöyle garîb
- 80 Kalbimize düşdi fûrkat korkusu
Geldi bize hem yetimlik kokusu
Dedemüz gitdi ve biz kaldık hazîn
Sen de gitdün bize kim olsun emîn
N'oldı nergiz gözlerin yumdun ana
Fûrkat odına bizi yakdun ana
Hasret ile yaralanmış anamuz
Fûrkat ile paralanmış anamuz
Bağrı başlu gözi yaşlu anamuz
Şemsî yüzlü mahî kaşlu anamuz
- 85 N'oldı böyle katı yanmışsın bugün
Vurdun ana yüreğimize düğün
Dedemüz sorar ise cânım ana
Hasret-i kıyâmete kaldı cânım ana
Göz yaşıyla yer yüzün ısladılar [27b]
Analarınun başın yasladılar
Er ü hatun ol gice cem' oldılar
Hasret odına yanup şem' oldılar
Halvet itdiler anı ol dem revân
Yumağa meşgûl oldılar hemân

- 90 Misk-i 'anberle buhûr yakdılar
Ağlaşup üstüne saflar tutdılar
Yudılar anı ve sardılar kefen
Katına geldi Hüseyin-ile Hasan
Ol ikisi sarmaşup ağlaşdılar
Üstüne analarının düşdiler
Öpdiler yüzün efgân itdiler
Ağladılar yaşların kan itdiler
Ol güzeller şâhı açdı gözlerin
Her birin ohşadı öpdü yüzlerin
- 95 Göğsine basdı ve kuçdı anları
Yakdı hasret odına cânları
Bir kıyâmet kopdı ol gice ey yâr
Bir 'alâmet anda oldı âşikâr
Ey niceler anda mahzûn oldılar
Ey niceler anda mecnûn oldılar
Titredi 'arş-ı kürsî hem felek
Anun için ağladı cümle melek
Geldi Hakdan bir nidâ kim yâ 'Alî
Kaldır üstünden anları yâ velî
- 100 Pâre pâre olsun çarh-ı felek
Yanmasun hasret odına her melek
Anları kaldırdı üstünden revân
Oldılar meşgûl namâzına hemân
Didi ol demde Ebû Bekre 'Alî [28a]
Siz kaldırın namâzın yâ velî
Kıldılar anun namâzın ol gice
Kudret-i Hakkın dinle nice
Pes cenâzeyle anı getürdiler
Tâ Resûlün kabrine yaturdılar
- 105 Didiler 'âdet üzere hem anı
Kabrine koyalar ol görklü teni
Pes selâm virüp 'Alî ol bâ-vefâ
Didi geldi Fâtıma yâ Mustafâ
Ol yamalı eski giyen Fâtımandur bu gelen
Ol yalıncaklığa duyan Fâtımandur bu gelen
El değirmenin çeküben cevri-ile beslenen
Cevri-ile fakri-ile büyüyen Fâtımandur bu gelen
Boyunun eğe koyup kendizin alçak tutan
Ol yüce kadrini bilen Fâtımandur bu gelen
- 110 Hasretün derdi sarardup benzini tagyir idüp
Hicri odına cân koyan Fâtımandur bu gelen

- Vuslatına cân u gönülden teşevvuk eyleyen
Gurbet-i eyyâmına duyan Fâtımandur bu gelen
- Şol cemâlin şem'ine pervâne olan her zamân
Hizmetüne yüz sürüyen Fâtımandur bu gelen
- Her kaçan gam irse ol mübârek kalbine
Medh idüp anı seven Fâtımandur bu gelen
- Ümmetün için şefâ'at hüccetin saklayan
Anların kaydın yayan Fâtımandur bu gelen
- 115 Mevtüni 'ilme'l-yakîn bilüp yaragın eyleyen
Ol yetimleri düne koyan Fâtımandur bu gelen
- Gitdüğinden buna va'de eylemişdün yâ Resûl
Sabr idüp ol güne koyan Fâtımandur bu gelen
- Ağlama ardımca sen de gelirsin didüğün [28b]
Uyanup ol söze uyan Fâtımandur bu gelen
- İntizâr çeküp ârzû kılurdun buna sen
Muştulukdur imdi uyan Fâtımandur bu gelen
- Gördiler fecr-i cihânu ol pür-safâ
Murtazâ vü Müctebâ vü Mustafâ
- 120 Ol mübarek ellerin ol dem hemân
Kabr içinden çıkardı 'ayân
- Aldı 'Alînün elinden Mustafâ
Kaldı hayretde 'Alîyyü'l-murtazâ
- Ya'ni didi ey gözüm nûrı sana
Ki katî müşâkîdum irdün bana
- Yanına aldı nâliş eyledi
Hôş mısın kızım safâ geldin didi
- Çün Resûl aldı anı yanına
Kıldılar medh ü senâlar cânına
- 125 Gördiler bu hâli anda câzi'ün
Didiler *innâ lillahi ve innâ ileyhi râci'ün*
- Arturur cân u gönülden safâ
Hem yaraşur dilde zikr-i Mustafâ
- Durman imdi varken sizde hayât
Es-salavatu çağırın kable'l-memât
- Fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilât
Sürdi gitdi bakiyâtü's-sâlihât

Kaynakça

- Ay, Zahide. “Şii Teolojisi Tesirindeki Orta Asya ve Anadolu Sözlü Geleneklerinde Hz. Fatıma”. *Ötekilerin Peşinde: Ahmet Yaşar Ocak'a Armağan* içinde, 291-302. İstanbul: Timaş Yay., 2015.
- Ayetullah İbrahim Emîni. *Örnek İslam Kadını Hz. Fatıma*. çev. Fahrettin Altan-Seyyid Seccad Hüseyîni. Kum: Ensariyan Yay., 2003.
- Doğan, Şaban. “Bir Eski Oğuz Türkçesi Metni Hikâye-i Fâtıma ve Dil Özellikleri” *Akademik Bakış Dergisi* 32 (2012): 1-20.
- Hüseyîni Firuzabadî, Seyyid Murtaza. *Hazret-i Fatıma'nın faziletleri*, çev: Muhammed Tahir. İstanbul: Kevser Yay., 1996.
- Kandemir, M. Yaşar. “Fatıma”, *DİA* 12 (1995): 219-23.
- Kaygusuz, İsmail. *Bir Proto-Alevî Kaynağı Ummü'l-Kitab*. İstanbul: Demos Yay., 2009.
- Kuzubaş, Muhammet. “Manzum Bir Destan Kitabı (Destân-ı Veysel Karânî, Vefât-ı Hz. Fâtıma, Vefât-ı Hz. İbrâhîm, Hikâyet-i Gügercin, Hikâyet-i Geyik)”. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi* 1-2 (2008): 304-40.
- Ölker, Perihan. “Hz. Fatıma Destanı”. *Selçuk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*. S. 36 (2016): 351-66.
- Seyyid Alizade Hasan b. Müslim. *Hızırnâme Alevî Bektaşî Adab ve Erkânı (Buyruk)*. haz. Baki Yaşa Altınok. Ankara: TDV Yay., 2007.
- Söylemez, Mehmet Mahfuz. *Dâstân-ı İbrâhîm Edhem, Dâstân-ı Fâtıma, Dâstân-ı Hâtun*. Ankara: TDV Yay., 2011.
- Uyanıker, Nursel. “Türk Folklorunda Manzum Vefât-ı Fâtıma'lar”. Sanat ve Edebiyatta Kadın Sempozyumunda Sunulan Bildiri, Marmara Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi, İstanbul, Mayıs 5-6, 2014.
- Uyar, Gülgün. *Ehl-i beyt İslâm Tarihinde Ali-Fatıma Evladı*. İstanbul: Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Vakfı Yay., 2018.

Summary

Fatimah Al-Zahra was a woman cited as an example in the Islamic history due to her rightness and personality, and also a daughter of the Islamic prophet, the mother of Hasan and Hussein, who continued the bloodline of Prophet Muhammad, and the wife of Ali. She was an exemplary person as a mother, wife and daughter. There are eighteen hadiths referring to her in the Islamic history, which are on the Kutub al-Sittah.

The life of Fatimah Al-Zahra was told about in a mythological manner. Fatimah Al-Zahra was a person and character mentioned in the Sunni, Alawi and Shiite resources. She was mentioned in the Sunni resources highlighting that she was a daughter of Prophet Muhammad, while she was mentioned in the Shiite and Alawi resources highlighting that she was the wife of Ali and, the mother of Hasan and Hussein. In both of these resources, Fatimah Al-Zahra was one of the four select women in the world. Her life believed to be full of miracles starting from her birth was an indication that she was the chosen person and won the affection of Allah. She was born for a purpose. The narratives about the birth of Fatimah Al-Zahra mentioned her as an extraordinary, even a mythological character while the written works in Turkish did not mention the birth of Fatimah Al-Zahra, but a brief story about her life after the death of Prophet Muhammad, which is quite interesting.

The reason why Fatimah Al-Zahra took so much place in both the classic literature and the folk literature was because she was an exemplary Islamic woman. The text that we analyzed was an anonymous literary work written in the form of a masnavi “Kıssa-i Fâtımâ” inside a periodical recorded under no. Nuri Arlasez 260/3 in the Süleymaniye Library. The text we worked on narrated the sorrow of Fatimah Al-Zahra after the death of her father, and her desire to reunite with him and then her death. Her death was full of miracles just like her birth. When she died, a divine light came upon her. The souls of Mary, Khadija bint Khuwaylid, Hagar and Sarah came and cried together. She was buried alongside with Prophet Muhammad. When Fatimah Al-Zahra was taken to the tomb of her father, Prophet Muhammad extended his sacred hand from the tomb and, took Fatimah Al-Zahra. Mawlıds were written about the birth of Fatimah Al-Zahra as a cult person and, also the stories narrating her death were among the religious works within the Turkish literature. One of the most important reasons why there are so many religious works like this is because she won favor in the eyes of people. These works were read aloud during the meetings of people. She was an example in flesh and bones for a woman type expected to be in Islam. Her status and role were far beyond the status and role of a wife and mother. The life of Fatimah Al-Zahra was an exemplary one. Her birth was like a revolution for the structure of the society she lived in. Extraordinary stories were told about her birth. There are hadiths of Prophet Muhammad about her. She was loved a lot by her father Prophet Muhammad. Fatimah Al-Zahra is always mentioned with a deep respect and love in the Sunni, Alawi and Shiite communities. She was respected by people as a legendary and cult person in addition to her historical and religious personality. The life of Fatimah Al-Zahra was an exemplary one. Her birth was like a revolution for the structure of the society she lived in.